

*Lifum
í sátt við
umhverfið*

Neytendafræðsla

Verkefni ætlað nemendum á miðstigi grunnskóla

Janúar 1997

Linda Traustadóttir

Laugarbakkaskóla

Kennsluleiðbeiningar

Neysla og umhverfi

Krafan um verndun umhverfis hefur áhrif bæði á framleiðslu og neyslu í samfélaginu. Við verðum sem neytendur að gæta þess í daglegum lífsháttum og neysluvenjum að tryggja sjálfbæra nýtingu umhverfis og auðlinda.

Markmið

Nemendur eiga að verða meðvitaðir um áhrif eigin neyslu á umhverfið. Þeir eiga að geta metið ólíka lífshætti og neysluvenjur á gagnrýninn hátt út frá umhverfismálum og þróa vistvæna eigin neyslu.

Undirmarkmið

Nemendur skulu þekkja til vistvænnar framleiðslu og hvað það þýðir.

Námsgögn

- Lifum í sátt við umhverfið (bæklingur).
- Vissir þú... (veggspjald).

Kennslutilhögun

- Kennari og nemendur lesa saman bæklinginn „Lifum í sátt við umhverfið“, skoða veggspjaldið „Vissir þú...“ og ræða saman.
- Nemendur útbúa spurningablað og veggspjald. Til þess að koma nemendum af stað er gott að leyfa þeim lesa og skoða bækur/bæklinga um umhverfismál. Hópvinna æskileg.
- Nemendur leggja spurningar fyrir fólk og sýna veggspjaldið (verkefnavinna utan skól).
- Nemendur skýra kennara og bekkjarfélögum frá því hvernig viðtölin gegnu fyrir sig. Umræður.

- Nemendur skrifa að lokum stutta greinargerð um það hverju þeir og fjölskyldur þeirra þyrftu að breyta í sínu daglega lífi til þess að fjölskyldan geti talist vistvæn.

Ítarefni

- Flöggum hreinu landi. UMFÍ.
- Framtíð jarðar er í innkaupakörfunni þinni – Hollustuvernd ríkisins o.fl.
- Græna handbókin. Mál og menning.1991.
- Í sátt við umhverfið. Íslandsbanki.1994.
- Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi.Umhverfisráðuneytið.1996.
- Sorpa – ýmsir bæklingar.
- Tún ehf. Vottunarstofa – ýmsir bæklingar.
- Umhverfið í okkar höndum. UMFÍ.1995.

Lifum í sátt við umhverfið

Umhverfið er sameign okkar allra. Við erum hluti af náttúrunni, lifum af henni, erum háð henni og viljum lifa í sátt við hana.

Lífverur, stórar sem smáar, lifa í eins konar sambýli á tilteknum svæðum. Lífverurnar og lífvana þættir mynda **vistkerfi**. Lífverur hafa áhrif á vatn, loft og jarðveg en verða jafnframt fyrir áhrifum þeirra. Ímyndið ykkur allar lífverur á jörðinni tengdar saman í langa keðju. Allar plöntur og dýr, þar með talið fólk, loft og vatn mynda saman eina heild, vistkerfi, og eru þannig háð hvert öðru.

Verkefni

Sýnið með teikningu svona vistkerfi eins og lýst er hér á undan.

Hvað gæti gerst

Allt sem fellur inn í vistkerfi án þess að valda spjöllum á því eða snögglegum breytingum telst **vistvænt** eða **visthæft**. Önnur orð sömu merkingar eru *óskaðlegur*, *meinlaus* eða *vistprúður*.

Fram undir þessa öld breyttist umhverfi mannsins hægt og mengun var næstum óþekkt hugtak. Iðnþróun, nýir lífnaðarhættir, mikil neysla og hröð mannfjöldgun breytti þessu til hins verra. Í dag ganga breytingar mjög hratt fyrir sig og lífsstill

okkar er nú farinn að ógna lífríkinu. Þær aðferðir sem við notum til að framleiða marga hluti, hvernig við notum þá aðeins einu sinni og hendum síðan, hefur ekki aðeins ógnvænleg áhrif á aðrar lífverur heldur stuðlar að mengun loftsins sem við öndum að okkur og vatnsins sem við drekkum. Við endumst ekki lengi ef við útrýmum dýrum og plöntum og eitrum loftið og vatnið.

Verkefni

Sýnið með táknrænni teikningu eða teikningum hvernig ástand gæti skapast á jörðinni ef ekkert væri að gert.

Allur atvinnurekstur s.s. landbúnaður, sjávarútvegur, iðnaður og þjónusta hefur mikil áhrif á umhverfi okkar. En við sem einstaklingar höfum líka mikil áhrif á umhverfi okkar, einkum sem neytendur. Við kaupum neysluvörur, notum bíla og önnur flutningstæki, málum hús, byggjum og breytum og svo framvegis. Þótt áhrif einstaklings eða neytenda séu minni en áhrif heils fyrirtækis þá safnast þegar saman kemur. Þess vegna verða allir neytendur að hyggja að sínu – **þú líka**.

Sífelld fleiri gera sér grein fyrir umhverfisvandamálum nútímans. Þar má nefna göt á ósonlaginu, eyðingu regnskóganna, súrt regn og gróðurhúsaáhrifin. Fyrstu viðbrögð við umhverfisvá eru oft vonleysi og vantrú á eigið afl. Við sem einstaklingar eigum tveggja kosta vöð, að snúa þróuninni við með þekkinguna að vopni eða gefast upp. Þú tilheyrir vonandi ört stækkandi hópi þeirra sem ekki vilja gefast upp.

Við sem neytendur getum haft áhrif.

- Með því að velja frekar þær vörur sem eru vistvænar, eða í það minnsta skaðminni þrýstum við á framleiðendur hættulegs varnings að breyta sínum aðferðum.
- Stuðlum ekki að óþarfa sóun með því að kaupa vörur í einnota umbúðum sem verður hent strax að notkun lokinni. Notum innkaupatösku í stað plastpoka næst þegar við förum að versla.
- Minnkum pappírs- og plastnotkun, flokkum sorp og stuðlum þannig að endurvinnslu og minni mengun. Notum endurunnar

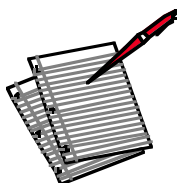

vörur þegar því verður við komið t.d. skrifpappír, umslög, stílabækur o.fl.

- Spörum orku með því að aka minna, tempru betur hitann á heimilum okkar, láta ekki ljós loga eða raftæki ganga að óþörfu.
- Reynum að komast hjá því að skaða umhverfið og heilsu okkar með framleiðslu, notkun eða losun spilliefna.
- Hlífum gróðri í samskiptum okkar við landið, skiljum ekki eftir rusl á víðavangi og verndum vatn með því að fara með það eins og dýrmæta auðlind.

Verkefni 1

Áhrifaríkasta leiðin til að hafa áhrif er ef til vill að tala við fólk og vekja það til umhugsunar um umhverfi sitt. Þar koma þínir kraftar að góðum notum. Mundu að margt smátt gerir eitt stórt.

Það stuðlar gjarnan að breytingum að leggja spurningar fyrir fólk. Þitt verkefni er að útbúa spurningalista þar sem ætlunin er að komast að því hversu vistvæn/n þú og fjölskylda þín eruð. útbúðu 10 krossaspurningar þar sem valmöguleikarnir eru fjórir, þ.e. alltaf – oft – sjaldan – aldrei. Hafðu spurningarnar einfaldar og hnitmiðaðar.

Dæmi:

- Hve oft velur þú vistvænar vörur t.d. klósettpappír og eldhúspappír?
- Gætir þú þess að bíllinn gangi ekki í lausagangi að nauðsynjalausu?
- Hve oft notar þú minna af þvottaefni í þvottavél/uppþvottavél en ráðlagt er á þvottaefnisumbúðunum?

Þú átt líka að útbúa veggspjald þar sem tilgangurinn er að vekja fólk til umhugsunar um umhverfi sitt og hvetja það til að verða vistvænir neytendur. Veggspjaldið þarf að vera fræðandi en um leið skemmtilegt og grípandi svo það hafi áhrif. Heimaverkefni þitt er síðan að leggja spurningalistann fyrir fjölskyldu þína, vini og kunningja og skoða hver árangurinn verður.

Þegar fólk hefur svarað spurningunum skaltu sýna hverjum og einum veggspjaldið þitt og ræða við hann um umhverfismál. Hver

veit nema umræðurnar verði fjörugar og skemmtilegar og þér takist að sannfæra fólk um nauðsyn þess að allir leggist á eitt til bjargar umhverfinu. Sýndu gott fordæmi í umhverfismálum og leggðu ríka áherslu á hversu auðveldlega við sem neytendur getum haft áhrif til góðs.

Hafðu það hugfast að samfélög geta lifað og sinnt þörfum sínum og breyst í tímans rás, án þess að valda spjöllum á umhverfinu fyrir komandi kynslóðir. Slík sjálfbær þróun er einmitt eitt af markmiðum umhverfisverndar.

